

Trgovište Pakrac je ponajglavnije mjesto zapadne Slavonije. Samo mjesto stisnulo se je u prodolici jugoistočno ispod Krndije, a zapadno od Psunja uz potok Pakru. Kuće su većinom na lijevoj strani toga potoka na desnoj ih ima veoma malo. Zgrade što se u novije vrijeme grade, mnogo su ljepše od onih, koje su bile pozidane do polovine našega stoljeća. Pak tako ima danas Pakrac kuća građjenih upravo nagradsku, a pripadaju posebnikom te tamošnjima trgovcima i obrtnicima. Od javnih zgrada najviše se ističe prošle godine sagrađena opća pučka učiona, koja Pakračanom služi na čast i dokazuje, da nisu oni krivi, i njihov nemar za školstvo, što je do lanjske godine škola bila tako kukavna, kano što u ma kojem selu. Zatim udara prijazno čovjeku u oči, kad s juga se dovede u Pakrac opća zemaljska bolnica, nekad Trenkov dvor, a poslije kasarna konjanička sa krasno uređenim perivojem. Još je vrijedno spomenuti dvor episkopa grčko-istočne crkve, koj je gradjen medjutim bez ikakove arhitektonske vještine i samo se svojim za Pakrac velikim dimenzijama odlikuje. Dvije oveće crkve jedna rimo-katolička, a druga grčko-istočna, premda su solidno građjene nemaju ipak, a osobito ova potonja mnogo arh. vrijednosti. Š nutra pako vrijedno je spomenuti dosta vrijedno i vješto slikani ikonostas grč. ist., a za koj medjutim neznamo tko ga je izveo. Naša slika nam prikazuje Pakrac sa sjeverozapadne mu strane, naime s brda Krndije, otkud je najljepši pogled na mjesto i na gorje Psunj. Stanovnika ima Pakrac 1780 od kojih su dvije trećine rimo-kat., a jedna trećina grč. ist. vjeroispovijesti. Imade i nešto Izraeličana. Po zanimanju su Pakračani trgovci i obrtnici, koji se osim toga bave i gospodarstvom, naročito vinogradarstvom, pak imade u pakr. brdi prekrasnih vinograda, upravo uzorno uređenih. Glasoviti su pakr. nedj. sajmovi, na koje dolaze trgovci sve od Sopronja, da kupuju rogato blago. U Pakracu je kot. sud i podžupanijska oblast. Od god 1721 dolaskom Nikifora Stefanovićavladika oddje.

Nekoć je Pakrac bio jednom od najjačih tvrđava u Slavoniji. Naša slika pokazuje na desno od katedrale g. ist. ruševine te nekadanje tvrđje. Tvrđja je gradjena prostrano u četverokut sa okruglimi tornjevi na svakom uglu. Još prije nekoliko godina bile su ruševine dosta dobro sačuvane, dočim je danas već mnogo toga porušeno, a kamen tučen i njim navažana nova cesta kukunjevačka. U "gradu" samaom, na južnoj njegovoj strani bila je i crkva gradjena u gotičkom slogu, ali je sada već toliko porušena, da se ne može konstruirati niti njezin tloris. To isto vrijedi za današnje vlastelinske pivnice i hambar. Za ovaj naime govori priča, da je to nekad bio samostan, pak to donekle potvrđuju i svodovi gradjeni na osobit način. A vidi se i ostanaka stukaturnih radnja. - Tko je pakrački grad zidao, toga neznamo. Taube u svom opisu Slavonije misli, da je gradjen u 12. stoljeću. Ime mu dolazi u staro doba "PEKREC I PEKRETIUM." Otkud polazi nezna se. Pok. Luka Ilić mislio je, da je Pakracu u rimsko doba bilo "Balissis," "Aquae Balisae" jer da su setali se tako zvale toplice lipičke, od Pakraca pola sata udaljene. Za najstarijeg vlasnika pakračkog grada drži se da je bio prior Vranski Ivan Jovan Talovac, a onda obitelj Pekri t. j. Pakrački. Zna se se i za Nikolu Zrinjskoga, da je bio gospodarom Pakraca. Poslije je Pakrac pao Turkom u ruke i ostao sve do g. 1691. Te godine otme im princ Croy, Pakrac postade doskora gospodarom barun Imsovo selo", zove se danas jedno selo nedaleko od Pakraca, koji je to imanje kupio. Ali novi spahija nije bio po čudi Pakračanom i on se pobune proti njemu, pa premda je buna oružanom rukom g. 1729 stišana bila od generala Locatelija, bude Pakrac kupljen po barunu Trenku. Po smrti toga postane mu neki Ugrin vlasnikom, ali već 1760 dodje spahiluk i grad u posjed obitelji Janković. Ova ga prodade oko g. 1867 Francuzu HENRIJU, koji je prekrasneprašume pakračkog vlastelinstva posjekao i kao dužice u svoju domovinu poslao. Danas je "grad" pakrački svojina g. ist. crkv. općine pakračke, koja ga je kupila od grofa J. Jankovića i smjestila u njem svoj parohijalni ured.

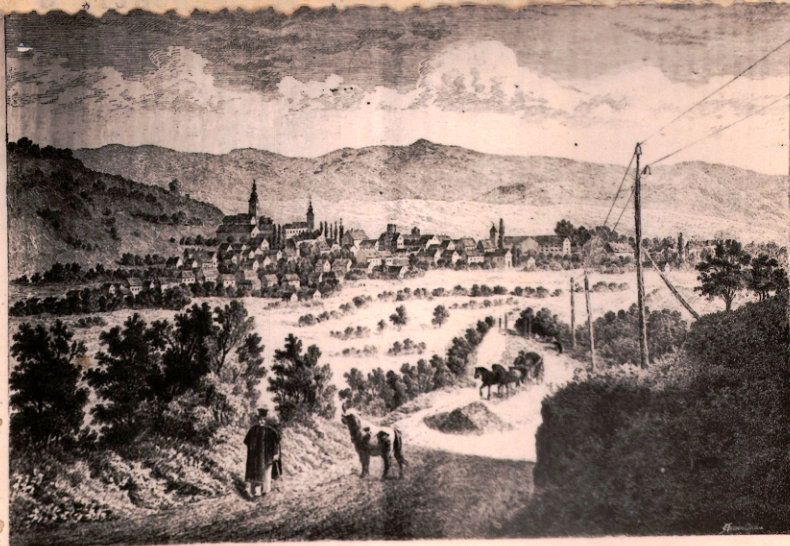
Kod Pakraca je bila glasovita bitka /oko 1448/ u kojoj pade brat slavnoga hrv. bana Matka Talovca, Ivan Jovan prior Vranski. Poslije Mohačke bitke i oko Pakraca se igralo krvavo kolo. Pekri je pristajao uz Ferdinanda, pa stoga dođoše čete slavnoga Frankopana, da ga kazne i pokore. U tursko vrijeme ponajviše su jada zadavali Pakračkim Turcima Mato i Marko Lapsanovići.

Presvijetli g. minist. savjet. Vočinčić, rođeni Pakračanin imade po pripovijedanju Ilićevu dva krasna buzdovana i drugog oružja, iskopanog u Pakracu i okolini mu, ter nadjenih tu novaca. - Pol sata prema jugu od Pakraca je selo Lipik, koji ima 400 duša, a glasovite je radi jedne vode. Znamenitosti nema nika

kovih, koje bi sjećale na rimsku dobu, kako to imade u Varaždinskim topli-
cama i u Baruvaru. Znamenit je danas arteški zdenac iskopan po glasovitom i
ingenieuru Zsigmondu. Clanak napisao Dr. J. Plivelić

U Vijencu godine 1880. Tačaj XII. Broj 10. str 259.-

U Zagrebu , dana 30.X. 1957.

Pakrac
Bism. graf. K. Kramberger